

CELOSLOVENSKÁ FILOZOFICKÁ KONFERENCIA

V dňoch 29. a 30. mája 1975 sa stretli v Mýte pod Ďumbierom slovenskí a českí filozofi, aby si počas dvojdňového rokovania pripomenuli významné výročia, ktoré sa slávia v tomto roku. Vedecká konferencia sa konala z príležitosti 30. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou a jej usporiadateľom bol Ústav filozofie a sociológie SAV a Slovenská filozofická spoločnosť. Konferenciu otvoril a jej účastníkov privítal člen korešpondent SAV V. Čirbes.

V prvej časti konferencie, ktorá bola venovaná otázkam tridsaťročného vývinu našej filozofie v oslobodenej vlasti, vystúpil s hlavným referátom prof. dr. Michal Topoľský, predseda Slovenskej filozofickej spoločnosti, ktorý hovoril o význame tridsiateho výročia oslobodenia našej vlasti v súvislosti s konkrétnymi problémami rozvoja marxistického filozofického myslenia na Slovensku. Referát prof. dr. Michala Topoľského uverejňujeme v plnom znení v tomto čísle.

V druhej časti konferencie sa jej účastníci zaoberali prínosom akademika Ladislava Szántóa, pred rokom zosnulého, k dejinám slovenskej marxistickej filozofie. Na tému *Miesto L. Szántóa v rozvoji marxizmu-leninizmu na Slovensku* predniesol referát akademik Andrej Širácký. Okrem iného v ňom povedal: „Majúc na mysli 30 rokov rozvoja našej spoločnosti, kultúry, vedy a filozofie, ľahko zistíme, že sa tu odohrali — najmä pokiaľ máme na mysli udalosti od r. 1948 — veľké kvalitatívne i kvantitatívne zmeny. Celý proces týchto zmien bol usmerňovaný politikou našej strany a zasahoval celú štruktúru a dynamiku našej spoločnosti.“

Veľké zmeny — v pozitívnom zmysle — sa odohrali v ekonomike, vo výrobe,

v priemysle, v poľnohospodárstve, v kultúre, v školstve, v zdravotníctve, vo vede. Nebudem ich vypočítavať *kvantitatívne*. Konštatujem jednoducho, že s tým súviseli aj zmeny v organizácii našej vedy, v oblasti kultúry, filozofie a spoločenských vied, v celom výskume. Tieto zmeny sa dotýkali aj ideológie, svetonázoru i problémov inteligencie. S týmito súvisel celý zložitý a protirečivý *pohyb v oblasti myslenia*.

Nejde tu však o nijakú „metafyzickú paralelu“. Nejde o také priamočiare a mechanické vysvetlenie, že zmeny v materiálno-technickej základni mali *vzápätí a v celom rozsahu* i zmeny v nadstavbe a vo formách spoločenského vedomia. Nejde o „krátke spojenie“. Aj keď je vedomie (vedomé bytie) časťou spoločenského bytia, nie je v ňom pasívne, *ale tvorí jeho aktívnu zložku*.

Nešlo teda ani v rozvoji našej spoločnosti a marxistického myslenia o mechanickú „paralelu“: *ekonomický a sociálny pohyb (proces) vyvolával automaticky aj pohyb v myslení*. Okrem toho, v tomto kalkule musí byť prítomná aj *funkcia politiky (strany)* aj *ideológie*, čo tak *jednoznačne a principiálne zdôrazňoval* Ladislav Szántó. Treba vyjsť z toho, že samo myslenie, rozvoj vedy a filozofie vo veľkej miere stimuloval aj rozvoj celej spoločnosti, ekonomiky, výroby. Regulátorom i spojivom, ako už bolo uvedené, bola *tu politika a ideológia strany*.

Z týchto aspektov od r. 1945 sa nám *vývoj myslenia* v závislosti (nie metafyzickej) od spoločnosti, od štruktúry a stavu sociálnych skupín javí *v postupnom presadzovaní marxizmu a socialistickej perspektívy*. Zaostalé sociálne skupiny a vrstvy i *síla tradície* boli oporou buržo-

žných a maiomeštiackych teórií a názorov. Zvyšky pozitivizmu pôsobili *dialekticky, dvojznačne*: rúcali síce koncepcie a idealistické teórie (náboženské, fideistické, intuitivistické), ale na druhej strane vystupovali limitujúco voči marxizmu. Len malá časť pracovníkov v oblasti filozofie a sociológie sa pred februárom 1948 dostávala na pozície marxizmu-leninizmu. A ešte menej bolo tých, ktorí svoj *posun smerom k marxizmu* chápali aj *politicky a stranícky* (prechod na pozície robotníckej triedy a komunistickej strany). Boli to zložité príčiny, prečo na Slovensku pred r. 1945 (a čiastočne aj pred r. 1948) len malá *hŕstka intelektuálov* (ťažko ešte hovoriť o výraznej skupine marxistických filozofov) sa hlásila k strane a marxizmu. Boli to najmä L. Szántó a E. Urx vo filozofii a V. Clementis a L. Novomeský v literatúre a publicistike, ktorí — v skupine DAV a neskôr „mladí“ davisti v Šípe — *prekračovali hranice zaostalej society a spustnutej tradície*. Nepochybne, boli to už názory, smery a tendencie, ktoré odrážali progresívne a revolučné úsilia robotníckej triedy a komunistickej strany.

Takáto bola situácia po oslobodení i v prvých rokoch slobodného života. Progresívne, socialistické názory a tendencie sa javili len u jednotlivcov (u malej skupiny), *ale na vysokých školách, vo vedeckých inštitúciách i v odborných časopisoch vládla ak nie reakčná, klérofašistická filozofia a ideológia*, tak v najlepšom prípade *to bol pozitivizmus a eklekticizmus*. Marxistické

názory a idey sa len ťažko presadzovali a filozofické inštitúcie a časopisy dlho zotrvali na pozíciách „neutrality“ a politickej neangažovanosti. „Prelom“ do tejto situácie umožnil r. 1945 a Február 1948 priniesol i postupnú inštitucionalizáciu a organizáciu marxistického myslenia u nás. A pokiaľ ide o spomínaný „prelom“ v marxistickom myslení, nemožno si ho predstaviť bez života a diela Ladislava Szántóa.

O vzťahu filozofie, vedy a svetonázoru v súvislosti so Szántóovým dielom hovoril člen korešpondent SAV Ján Bodnár, DrSc. Za českých súdruhov vystúpil doc. PhDr. J. Mužík, CSc., referátom nazvaným *L. Szántó a výchova k vedeckému svetonázoru*. Zápasom Ladislava Szántóa o rozvoj materialistickej dialektiky sa zaoberal doc. PhDr. T. Halečka, CSc. Referát univ. prof. PhDr. L. Hanzela mal tému *L. Szántó a jeho zápas proti revizionizmu*.

Posledným výročím, ktoré si účastníci konferencie pripomenuli, boli nedozité sedemdesiatiny slovenského filozofa Stanislava Felbera. O jeho živote a diele hovoril PhDr. T. Münz, CSc.

Konferencie sa ako hostia zúčastnila aj početná skupina sovietskych filozofov, z ktorých niektorí vystúpili v diskusií.

Účastníci konferencie poslali zo zasadnutia telegram prezidentovi Československej socialistickej republiky súdruhovi Gustávovi Husákovi.

- dh -